

УДК 348.52:94.477

Прокіп А. В.*andrprokip@gmail.com, ORCID ID: 0009-0009-6777-5146**кандидат історичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник,
Львівський історичний музей, м. Львів***Михальський Ю. В.***myhalski@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1504-2604**кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри історії і філософії,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів***Кендус О. З.***lesya.kendus@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5908-8383**кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри історії і філософії,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

ТУРИСТИЧНЕ ТА СПОРТИВНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У ЛЬВІВСЬКІЙ АКАДЕМІЧНІЙ ГІМНАЗІЇ В ПЕРІОД НАВЧАННЯ ПЕТРА БУБЕЛИ (1900–1908 рр.)

Анотація. На початку ХХ століття український туристично-спортивний рух став однією із провідних складових загально-національної боротьби за незалежність та державність. Зокрема, в Галичині, яка на той час була в складі Австро-Угорської імперії, важливу роботу з національного виховання юнацтва та молоді здійснювали українські навчальні заклади, а також патріотичні товариства та організації, зокрема такі як «Сокіл-Батько», згодом «Пласт», «Січ», «Луг» та інші. Мета даного дослідження – виявити та проаналізувати особливості розвитку системи фізичного виховання та спортивно-оздоровчого туризму в Академічній гімназії Львова, де упродовж 1900–1908 рр. навчався Петро Бубела (1889–?) – майбутній провідний державний та військовий діяч Західної Української Народної Республіки (ЗУНР). Петро Бубела один з організаторів та активних учасників Листопадового Чину 1918 р., член уряду (Ради державних секретарів) Західної Української Народної Республіки (ЗУНР), заступник (товариш) державного секретаря військових справ ЗУНР. У процесі роботи над темою дослідження застосовано історико-порівняльний, структурно-функціональний, проблемно-хронологічний та логічний методи. З'ясовано, що Петро Бубела, у період навчання у Академічній гімназії Львова протягом 1900–1908 рр., знайомився з прогресивними досягненнями і методами у галузі фізичного виховання, брав активну участь у спортивно-оздоровчих, пізнавальних туристичних заходах, які організовувалися учителями даного навчального закладу. Зроблено висновок, що завдяки викладачам гімназії, таким як Іван Боберський, Степан Рудницький, Лонгин Цегельський та іншим, заняття спортом і туризм усе більше ставали важливим елементом для формування з учнів гімназії духовно та фізично загартованих, розвинутих, а також національно-свідомих особистостей, готових до важкої боротьби за українську незалежність та державність. Доведено, що український туристично-спортивний рух початку ХХ століття у Галичині був невід'ємною частиною виховання та формування патріотично налаштованої українського юнацтва та молоді.

Ключові слова: Академічна гімназія у Львові, Петро Бубела, фізичне виховання, спортивно-пізнавальний туризм, товариство «Сокіл», Лисиничі.

Prokip Andrii

E-mail: andrprokip@gmail.com, ORCID ID: 0009-0009-6777-5146

Ph.D. in History, leading researcher,
Lviv Historical Museum, Lviv

Mykhalskyi Yurii

myhalski@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1504-2604

Ph.D. in History, Associate Professor,
Head of Department of History and Philosophy
Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Kendus Oleksandra

lesya.kendus@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5908-8383

Ph.D. in Philosophy, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of History and Philosophy,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv

TOURISM AND SPORTS EDUCATION OF YOUTH IN LVIV ACADEMIC GYMNASIUM DURING PETRO BUBELA'S STUDY PERIOD (1900–1908)

Abstract. *In the early twentieth century, the Ukrainian tourist and sports movement became one of the leading components of the national struggle for independence and statehood. In particular, in Galicia, which at that time was the part of the Austro-Hungarian Empire, important work on the national education of youth and young people was carried out by Ukrainian educational institutions, as well as patriotic societies and organizations, such as Sokil-Batko, later Plast, Sich, Lug and others. The aim of this study is to identify and analyze the peculiarities of physical education and sports and recreational tourism system development in Lviv Academic Gymnasium, where Petro Bubela (1889–?), the future leading state and military figure of Western Ukrainian People's Republic, studied in 1900–1908. Petro Bubela was one of the organizers and active participants of the November Rising of 1918, a member of the government (State Secretaries Council) of Western Ukrainian People's Republic, Deputy Secretary of State for Military Affairs of Western Ukrainian People's Republic. In the process of working on the research topic, authors used historical, comparative, structural-functional, problematic-chronological and logical methods. It has been found that Petro Bubela, while studying at Lviv Academic Gymnasium in 1900–1908, got acquainted with progressive achievements and methods in the physical education field, took an active part in sports, recreational, and educational tourist events organized by the teachers of this educational institution. It is concluded that thanks to the teachers of the gymnasium, such as Ivan Boberskyi, Stepan Rudnytskyi, Longyn Tsehelskyi and others, sports and tourism were increasingly becoming an important element in the formation of spiritually and physically hardened, developed, and nationally conscious individuals from the gymnasium's students, ready for a difficult struggle for Ukrainian independence and statehood. It is proved that Ukrainian tourist and sports movement of the early twentieth century in Galicia was an integral part of the education and formation of patriotic Ukrainian youth and young people.*

Key words: Lviv Academic gymnasium, Petro Bubela, physical education, sports and educational tourism, "Sokil" society, Lysynychi.

JEL Classification: N93, Z32, Z2

DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-6>

Постановка проблеми. Український спортивний рух початку ХХ ст. став важливою складовою загально національного руху. У цей період у Львові організовуються перші

на українських землях у складі Австро-Угорщини українські спортивні товариства. Національно свідомо українська молодь, готуючись до майбутньої важкої боротьби за держав-

ність, активно долучалася до різноманітних спортивних товариств та організацій, таких як, «Сокіл-Батько», згодом «Пласт», «Січ», «Луг» та ін.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед дослідників, які частково висвітлювали дане питання можна згадати Василя Лабу [13], Генрика Цепніка [16], Оресту Коцюмбас [10; 11; 12], Петра Гуцала [7] та ін. Певна інформація міститься також у спогадах Степана Шаха «Львів – місто моєї молодости» [14], а також у річних звітах Академічної гімназії початку ХХ ст. [3; 4; 5; 6].

Постановка завдання. Мета публікації – розгляд особливостей розвитку системи фізичного виховання та спортивно-оздоровчого туризму в Академічній гімназії та участі Петра Бубели (1889–?) – державного та військового діяча періоду ЗУНР в українському спортивному русі у період його навчання в Академічній гімназії упродовж 1900–1908 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сокільський, пластовий, січовий рухи у Галичині суттєво сприяли фізичному вихованню молоді. Відомо, що перше українське спортивне товариство «Сокіл» заснував 1894 р. інженер Василь Нагірний. Очевидно, як зразок він взяв польське спортивне товариство «Sokol», яке діяло з 1867 р. (статут «Sokol» затвердили 7 лютого 1867 р.), після поразок у Січневому повстанні 1863–1864 рр. «Sokol» мав стати реакцією на ту духовну депресію, яка охопила польське суспільство, мав стимулювати слабких та апатичних до нових завдань, нового майбутнього. До гасла «добробуту та освіти» творці «Sokol» (Юзеф Міллерет, граф Ян Александр Фредро, Ян Добжанський та ін.) додали третє «здоров'я і сили» – «mens sana in corpore sano!» («здоровий дух у здоровому тілі!») [15, р. 8].

Подібні завдання стояли і перед поневоленим українським суспільством. Ідеали сокільського руху активно пропагував та впроваджував визначний фахівець спортивної справи, викладач професор Академічної гімназії м. Львова Іван Боберський. Завдяки його старанням товариство «Сокіл» користувалося передовими здобутками та методами фізичного виховання молоді. Серед учасників українського спортивного руху початку ХХ ст. був і Петро Бубела (1889–?) – уродженець села Лисиничі Львівського повіту, майбутній громадсько-політичний, військовий діяч, один з організаторів Листопадового

Чину 1918 р., член уряду (Ради державних секретарів) Західної Української Народної Республіки (ЗУНР), заступник (товариш) державного секретаря військових справ ЗУНР.

П. Бубела розпочав своє навчання в Академічній гімназії Львова 1900/1901 навчального року. У списку учнів 1 Б класу гімназії бачимо і його прізвище. Разом з Петром, у 1 Б класі навчалася 50 учнів [3, с. 45].

Серед учительського складу гімназії 1900/1901 н. р. можна виокремити такі відомі постаті, як Анатоль Вахнянин, Іван Верхратський, Іларіон Огоновський, та ін. Викладалися такі предмети, як українська, німецька, латинська мови, релігія, історія, географія та ін. Дослідниця О. Коцюмбас зазначала, що починаючи з 1874 р. навчання у гімназії велося українською мовою, учні навчалися за традиційною програмою навчання, за якою вивчали як обов'язкові навчальні дисципліни, загалом 12 обов'язкових предметів, так і необов'язкові предмети: історія рідного краю, французька мова, малювання, співи, стенографія та гімнастика [10, с. 41].

Предмет «наука гімнастики» став важливим для всебічного розвитку дітей. Однак, у звіті Академічної гімназії за 1900/1901 н. р. повідомлялося, що у цьому навчальному році через відсутність приміщення, учні гімназії не мали можливості його відвідувати. «Науки гімнастики задля браку відповідного льокалю не побирали ученики в сім році», – читаємо у звіті [3, с. 5].

З передовими досягненнями у галузі фізичного виховання учнів знайомив викладач гімназії, професор І. Боберський. У період навчання в Академічній гімназії, П. Бубела мав змогу відвідувати його лекції, присвячені історії розвитку фізичного виховання, знайомитись з його працями присвяченими цій темі. Так, у гімназійному звіті за 1905/1906 н. р. опублікована праця І. Боберського, присвячена такому новому, як на той час виду спорту як «копаний м'яч» або футбол «Забави і ігри рухові. III часть. Копаний мяч. (Association Football)». У цьому дослідженні І. Боберський висвітлює історію розвитку цього виду спорту, зазначивши, що вже римляни «підбивали Harpastum, повний мяч ногами, щоби здобути поле противника. Їх легіони принесли сю гру до Британії. Тут розвинула ся вона до того степеня, що сусідні села і містечка відбували з собою борби мячем, а в XIV, XV і XVI віці мусіли королі окремими розпорядками забо-

ронювати сю гру, бо розгарячувала за дуже голови. Шекспір уживає в своїх драмах зворотів і порівнянь з гри в Football яко загальнозвісної. По реформації, під впливом пуританських засад, стратив Football в XVII і XVIII віці свою стійність і пійшов вкінці майже в забутє». (Цит. за: Боберський І. Забави і ігри рухові. III часть. Копаний мяч. (Assotiation Football), Звіт дирекції ц. к. Академічної гімназії у Львові за рік шкільний 1905/6, Львів, 1906, с. 1) Завдяки тій популярності, яку футбол почав здобувати наприкінці XIX – початку XX ст., очевидно, що учні гімназії, у їх числі й П. Бубела, залюбки грали у цю гру.

Зі звітів Академічної гімназії дізнаємося, що і в наступному, 1901/1902 н. р., учні гімназії все ще не мали можливості займатися «наукою гімнастики», через відсутність гімнастичної зали. У звіті гімназії за 1901/1902 н. р. знову зазначено, що «науки гімнастики задля браку відповідного льокалю не побирали ученики в сім році» [4, с. 5].

На початку 1908 р., коли П. Бубела навчався у VIII Б класі головний корпус Академічної гімназії перенесли у нове приміщення по вул. Льва Сапіги, 8 й учні отримали можливість займатися спортом у новій гімнастичній залі гімназії. Відбувалися тут і різноманітні урочисті заходи. Так, 10 березня 1908 р. у гімнастичній залі відбулося вшанування пам'яті Т. Шевченка [6, с. 36].

С. Шах, у спогадах «Львів – місто» моєї молодости», згадуючи час свого навчання в Академічній гімназії, зазначав таке: «Щойно, як я був у III кл., уведено надобов'язково «гри і забави» в літній порі. А щоб «тілесно вправлялись», ходили ми самочинно осінню і літом на Високий Замок, де в лапанку бавились, або на «Кайзервальд», а зимою з власної охоти до «Сокола» на «шведську гімнастику» з тягарками і на реку» [14, с. 80].

Проф. І. Боберський організував для учнів окремі вечірні руханкові години «шведської гімнастики» у гімнастичній залі «Сокола-Батька» в будинку «Дністра», на вул. Руській. Відвідування гімнастичних вправ у товаристві «Сокіл» було платне. Незначна платня складала 30 сотиків місячно. С. Шах зазначав, що «до помочі в праці стояли проф. Боберському вибрані вже ним старші гімназисти» [14, с. 81]. Серед учнів, які допомагали І. Боберському, він називає Петра Франка, Стефана Гайдучка, Семена Магальяса, Михайла Белегая, Романа Охримовича та ін. [14, с. 82]. Учні поділялися

на 4 групи: першу групу складали учні I та II класів, її провідником був С. Гайдучок, учень II класу, а його заступником став П. Франко (син Івана Франка), учень II класу. Другу групу складали учні III і IV класів, її провідником був учень V класу С. Магальяс, а його заступником став П. Бубела, учень IV класу.

У цій групі вправлявся і майбутній провідний діяч визвольного руху, полковник Євген Коновалець. Він вважав, що найбільший вплив на нього справив проф. І. Боберський [9, с. 20]. Товариші Є. Коновальця з гімназії стверджували, що той мав чималий таланти до «руханкових ігор та розваг, яких навчився вже в гімназії від невтомного пропагатора тілесних вправ, проф. Івана Боберського» [9, с. 57]. С. Шах згадував: «По вправах учив нас проф. Боберський ставати «стріжно» в ряди, заскакувати в чвірки і співати сокільський гімн: «Соколи, соколи ставаймо в ряди!» [14, с. 83].

Уже з років навчання в Академічній гімназії П. Бубелу та Є. Коновальця пов'язувала тісна дружба. Після закінчення гімназії, обидва продовжили навчання на правничому факультеті Львівського університету, водночас займалися громадсько-політичною роботою кожен у своєму селі – П. Бубела у Лисиничах, а Є. Коновалець у Зашкові. Продовжували контактувати і в період національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. Брат Є. Коновальця Мирон, називав П. Бубелу «мій і мого брата приятель» [8, с. 30].

Після створення 1920 р. Є. Коновальцем Української Військової Організації (УВО), П. Бубела, нібито (на думку слідчих державно-політичного управління (ДПУ), з 1928 р. очолював її одеське відділення, входив до складу військово-адміністративної групи одеського відділення УВО: «Керівник Харківського центру УВО Яворський називає Бубело керівником одеської філії УВО: «...Одеса уже в 1928 р. мала готовий комітет, який керував підпільною діяльністю самостійно, на чолі якого стояли Цьокан, Бубело, Гадзинський... Обвинувачуваний Дідуник показав, що Бубело є одним з членів Одеської організації УВО і керує воєнно-адміністративною областю», – зазначалося у слідчій справі П. Бубели 1931 р. [1, арк. 213].

Якщо повернутися до часів навчання, то весною та влітку, наскільки дозволяла погода, в Академічній гімназії відбувалися т. зв. «шкільні забави» на свіжому повітрі. Так, у 1901/02 навчальному році такі спортивні

заняття проводилися на Пасіках за Личаківською рогаткою під проводом проф. Романа Цеглинського та вчителя Олександра Гамоти. Учнів поділили на три групи (1 група – I-II класи, 2 група – III-IV класи, 3 група – V-VII класи). Діти залучалися до таких ігор, як «пилка ніжна (football), пилка ухата, рондерс і пилка звичайна, а крім того пилка ніжна в колі, бурене вежі і пр.» [4, с. 31].

З 1906 р. при гімназії діяв «Український спортовий гурток», засновником та ідейним натхненником якого став проф. І. Боберський. Гурток нараховував понад 100 осіб, а його учасники носили перші на українських землях жовто-сині спортивні відзнаки з літерами «У. С. К.» [11, с. 89].

Учні займалися футболом, легкою атлетикою, боксом, хокеєм, лижним, санним спортом, плаванням, веслуванням, сітківкою, велоспортом, верховою їздою та ін., а також туризмом.

Зокрема, дуже популярними серед гімназійної молоді у теплу пору року ставали так звані «прогульки» – групові туристичні походи на природу з оздоровчою та пізнавальною метою. Сьогодні це б назвали пішим пізнавальним та оздоровчим туризмом.

Організовувались такі туристичні походи у багатьох навчальних закладах Галичини, у тому числі в Академічній гімназії Львова. Їх організаторами ставали переважно учителі, які з метою здобуття нових знань та популяризації здорового способу життя, розробляли для учнів гімназії нові спортивно-пізнавальні туристичні маршрути, включаючи до них відвідання і вивчення нових цікавих історико-культурних і природних об'єктів. Так, у 1901/1902 навчальному році (П. Бубела тоді навчався у II Б класі), 50 учнів гімназії разом з учителями здійснили спортивно-пізнавальний туристичний похід у Карпати: «В часі руских Зелених Свят відбуло 50 учеників прогульку на Чорногорі під проводом професорів: д-ра Рудницького, Витошинського і Цеглинського. Дня 14 червня виїхали ученики ранішнім поїздом зі Львова і прибули около 1 год. сполудня до Яремча» [4, с. 31]. Тут учні оглянули водоспад на р. Прут, камінний залізничний міст, скелю Довбуша, тунель, камінь Кратера та величезні комори Довбуша на горі. Потім повернулися на залізничну станцію і вечірнім потягом прибули на нічліг до села Ворохти: «Приміщене найшли тут на кольонії товариства Татрянського (відділ Чорно-

горський). Слідуючого дня рано, заосмотрені провіантом на 2 дни, котрий везли гуцули на конях, пустили ся учасники прогульки в дорогу на Чорногорі. Насамперед вийшли на гору Кічеру (звиш 1200 м. в.), відтак на Кукуль (звиш 1500 м. в.), а з Кукуля, ідучи спершу понад потік Форещенка а опісля горі Прутом, прибули до схоронища на Гропі. В тім схоронищу переночувавши, удали ся слідуючого дня, т. є. 16 червня, просто на чорногорський шпиль Говерлю (2058 м. в.). За 3 години вийшли всі ученики на сам вершок, вкритий з північної сторони грубою верствою снігу. Тут відпочали довший час та оглянули далекі околиці по стороні нашій і угорській, при чім пп. професори подавали їм назви всіх важніших гір. Крім того, проф. др. Рудницький поясняв зверхний вигляд гір, згадував про їх геологічний склад, вказував на діяльність води в ріжних формаціях геологічних, звертав увагу на сліди давнього ледівця під Чорногорою, поясняв кліматичні відносини високих гір і взагалі подавав ученикам, котрі вперше бачили високі гори, конечні географічні вияснення, чого всего ученики з цікавістю слухали. Проф. Вітошинський підносили красоту гір і подавав для з'орієнтованя відомости з топографії. Відтак спустились в низ і прибули до другого схоронища, лежачого по угорській стороні. По короткім випочинку удали ся в дальшу дорогу і прибули до клявзи Кознівської, де в потоці Лазощина викупали ся, спожили підвечірок і пішли до Земіру на стацию залізниці. Вечером того самого дня вернули назад на нічліг до Ворохти. Слідуючого дня, т. є. 17 червня, звиділи ще в Ворохті гору Ребровач (завиш. 1200 м. в.), викупали ся в Пруті і по обіді вибрались з поворотом до Львова» [4, с. 32]. Отже, як видно з гімназійного звіту, під час таких походів діти не тільки відпочивали, оздоровлювалися, але і пізнавали щось нове, навчалися, отримуючи від викладачів певний набір знань, зокрема з географії, геології, топографії, необхідних для їх усебічного розвитку.

Такі ж «прогульки» П. Бубела практикував і разом з товаришами – членами відділення спортивного товариства «Сокіл» у с. Лисиничі. Так, в одному з документів лисинецької філії «Сокола» за 7 серпня 1906 року (Ч. 46), читаємо наступне: «Запрошене. Філія львівського Товариства гімнастичного «Сокіл» в Лисиничах має честь Високоповажаних Друзів запросити на прогульку, котра відбудеся

дня 12 сего місяця о год. 3 по пол. Підводи будуть ждати на рогатці Личаківській. Лисиничі, дня 7. VIII. 1906. Комітет прогульковий: Данило Вендиш, Бубела Петро, Єронім Яворський» [2, арк. 10].

На початку 1930-х рр. П. Бубела згадував, що навчаючись в Академічній гімназії «брав участь у позашкільних гуртках» [1, арк. 5]. Дослідник П. Гуцал з'ясував, що П. Бубела входив до складу управи товариства «Сокил-Батько» [7, с. 190]. У серпні 1908 р. його брат, Семен Бубела, зайняв посаду заступника голови філії товариства «Сокил» у Лисиничах [2, арк. 14]. Брати брали участь у численних сокильських нарадах. У Лисиничах традиційно проводилися сокильські свята (фестини). Дослідник історії села В. Лаба зазначав, що «на такі свята звичайно прибувало багато молоді з інших місцевостей і це сприяло зближенню молоді та зміцнювало її організацію. На святах виконувалися спортивні вправи, влаштовувалися різні ігри» [13, с. 30].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у період свого навчання у гімназії, П. Бубела залучався у гімназійний навчальний процес з фізичного виховання, знайомився з передовими досягненнями та методами у галузі фізичного виховання і теоретично, і практично, брав участь у туристичних заходах «прогуляках», які організовувалися учителями гімназії. Разом з членами «Сокола» у Лисиничах, проводив спортивно-туристичні заходи у рідному селі.

Завдяки викладачам Академічної гімназії, таким як І. Боберський, С. Рудницький, Л. Цегельський та ін., заняття спортом і туризм усе більше ставали необхідним елементом для формування з учнів гімназії духовно, фізично загартованих та розвинутих особистостей, готових до боротьби за українську державність. Вважаємо, що досвід Академічної гімназії м. Львова початку ХХ ст. в організації навчального процесу в напрямку фізичного виховання молоді, проведенні спортивно-оздоровчих, пізнавальних туристичних заходів є корисним та потребує подальших ґрунтовних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Одеської області. Ф. 8065. Оп. 2. Спр. 7792. 226 арк.
2. Центральний Державний Історичний Архів України у Львові. Ф. 312. Оп. 1. Спр. 424.

3. Звіт дирекції ц. к. академічної гімназії у Львові за рік шкільний 1900/1901. Львів : 3 друкарні Наукового Товариства імени Шевченка, 1901.

4. Звіт дирекції ц. к. Академічної гімназії у Львові за рік шкільний 1901/1902. Львів : 3 друкарні Наукового Товариства імени Шевченка, 1902.

5. Звіт дирекції ц. к. Академічної гімназії у Львові за рік шкільний 1905/6. Львів : 3 друкарні Наукового Товариства імени Шевченка, 1906.

6. Звіт дирекції ц. к. Академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1907/1908. Львів : 3 друкарні Наукового Товариства імени Шевченка, 1908.

7. Гуцал П. Бубела Петро Іванович, Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія. Т. 1. А-Ж. Івано-Франківськ, 2018. 696 с.

8. Гуцуляк М. Перший листопад 1918 року на західних землях України. Київ : Либідь, 1993. 408 с.

9. Коновалець та його доба. Мюнхен, 1974. 1021 с.

10. Коцюмбас О. Академічна гімназія у Львові: учнівський склад другої половини ХІХ – початку ХХ ст. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Гуманітарні науки*. Львів, 2016. Вип. 14. 146 с.

11. Коцюмбас О. Академічна гімназія у Львові: організація, структура, діяльність (1849–1939) : дисерт. на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Львів, 2021. 265 с.

12. Коцюмбас О. Гімнастика в навчальній практиці Академічної гімназії у Львові (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). *Українська тіловиховна традиція*. Львів : Наукове товариство імени Шевченка. Комісія тіловиховання і спорту імени Івана Боберського. Центр незалежних історичних студій, 2020. Вип. 1. С.40–51.

13. Лаба В. Історія села Лисиничі від найдавніших часів до 1939 р. Львів. 2004. 84 с.

14. Шах С. Львів – місто моєї молодости. Часть III. Мюнхен, 1956. 362 с.

15. Сепник Н. Czterdziestolecie «Sokoła» Lwowskiego 1867–1907. Lwów, 1907. 99 s.

REFERENCES

1. State archive of Odesa region. F. 8065. Op. 2. Ref. 7792. 226 sheets.
2. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv. F. 312. Op. 1. Issue 424.
3. (1901), Report of the directorate of of the academic gymnasium in Lviv for the school year 1900/1901, Lviv: From the printing house of the Shevchenko Scientific Society.
4. (1902), Report of the directorate of of the Academic Gymnasium in Lviv for the school year 1901/1902. Lviv: From the printing house of the Shevchenko Scientific Society.
5. (1906), Report of the Directorate of of the Academic Gymnasium in Lviv for the school year 1905/6. Lviv: From the printing house of the Shevchenko Scientific Society.

6. (1908), Report of the directorate of of the Academic Gymnasium in Lviv for the school year 1907/1908. Lviv: From the printing house of the Shevchenko Scientific Society, 1908.
7. Hutsal P. (2018), Bubela Petro Ivanovych, Western Ukrainian People's Republic. 1918–1923. Encyclopedia. T. 1. A-Z. Ivano-Frankivsk, 696 p.
8. Hutsulyak M. (1993), First November 1918 in the western lands of Ukraine, Kyiv: Lybid, 408 p.
9. (1974), Konovalets and his time. Munich, 1021 p.
10. Kotsyumbas O. (2016), Academic gymnasium in Lviv: student composition of the second half of the 19th – beginning of the 20th century, *Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Humanities*, Lviv, issue 14, 146 p.
11. Kotsiumbas O.R. (2021), Academic gymnasium in Lviv: organization, structure and activity (1849–1939): The dissertation on obtaining of a scientific degree of the Doctor of Philosophy, Lviv, 265 p.
12. Kotsyumbas O. (2020), Gymnastics in the educational practice of the Academic Gymnasium in Lviv (second half of the 19th – beginning of the 20th century), *Ukrainian physical education tradition*, Lviv: Shevchenko Scientific Society. Ivan Bober-sky Physical Education and Sports Commission. Center for Independent Historical Studies, issue 1, pp .40–51.
13. Laba V. (2004), The history of the village of Lysynichi from the earliest times to 1939, Lviv, 84 p.
14. Shah S. (1956), Lviv is the city of my youth, part III, Munich, 362 p.
15. Сепник Н. (1907), Fortieth Anniversary of Lwów "Sokół" 1867–1907, Lwów, 99 s.

*Стаття надійшла до редакції
6 березня 2023 року*